EĞİTİM BİLİMLERİNDE ARAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRMELER - I

ARALIK 2021

EDİTÖRLER

PROF. DR. ŞEHRİBAN KOCA

DR. ÖĞR.ÜYESİ PINAR ERTEN

gece kitaplığı

İmtiyaz Sahibi / Publisher • Yaşar Hız

Genel Yayın Yönetmeni / Editor in Chief • Eda Altunel

Editörler / Editors • Prof. Dr. Şehriban Koca

Dr. Öğr. Üyesi Pınar Erten

Kapak & İç Tasarım / Cover & Interior Design • Gece Kitaplığı

Birinci Basım / First Edition • © Aralık 2021

ISBN • 978-625-8449-91-4

© copyright
Bu kitabın yayın hakkı Gece Kitaplığı'na aittir.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin
almadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

The right to publish this book belongs to Gece Kitaplığı.
Citation can not be shown without the source, reproduced in any way
without permission.

Gece Kitaplığı / Gece Publishing
Türkiye Adres / Turkey Address: Kızılay Mah. Fevzi Çakmak 1.
Sokak Ümit Apt. No: 22/A Çankaya / Ankara / TR
Telefon / Phone: +90 312 384 80 40
web: www.gecekitapligi.com
e-mail: gecekitapligi@gmail.com

Baskı & Cilt / Printing & Volume
Sertifika / Certificate No: 47083

Eğitim Bilimlerinde Araştırma ve Değerlendirmeler - I

Aralık 2021

Editörler

Prof. Dr. Şehriban Koca
Dr. Öğr. Üyesi Pınar Erten

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1

ALMANCA ÖĞRETMENLİĞİ ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRETMEN ADAYLARININ KPSS'YE YÖNELİK KAYGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Bilal ÜSTÜN 1

Bölüm 2

EBEVEYNLERİN OYUNLAŞTIRMA ORTAMLARINA YÖNELİK YETERLİLİK VE BAŞARI ALGILARININ BELİRLENMESİ

Şenay KOCAKOYUN AYDOĞAN 17

Bölüm 3

YAŞANAN PANDEMİNİN EĞİTİM-ÖĞRETİME YANSIMALARI

Pınar ERTEN 47

Bölüm 4

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA GÖREV YAPAN MÜZİK ÖĞRETMENLERİNİN İŞ TATMİNLERİ

Orkun KARAKUŞ & Zilal KARAKUŞ & Deniz Besto ÇEVİK KILIÇ 67

Bölüm 5

ZORUNLU UZAKTAN EĞİTİMDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR: ÖĞRETİM ELEMANI VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Suat KAYA 91

Bölüm 6

MATEMATİK ALAN EĞİTİMİ UZMANLARININ MATEMATİK ÖĞRETİMİ DERSLERİNDE KULLANDIKLARI SORULARIN ANALİZİ

İlhan KARATAŞ & Avni YILDIZ 113

Bölüm 7

DEĞERLER EĞİTİMİNE TARİHSEL SÜREÇTE GENEL BİR BAKIŞ: TÜRK DEVLETLERİNDE DEĞERLER EĞİTİMİNİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ

Sevgi COŞKUN KESKİN 131

Bölüm 8

BAŞLANGIÇ KLARNET EĞİTİMİ İÇİN TONAL SİSTEM İLE İLİŞKİLENDİRİLMİŞ MAKAMSAL MÜZİK EĞİTİMİNE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA MODELİ ÖNERİSİ

Övgü ÖZPARLAK & Aytekin ALBUZ 161

Bölüm 9

MUSTAFA KUTLU'NUN UZUN HİKÂYE ADLI ESERİ ÜZERİNE METİN DİLBİLİMSEL BİR İNCELEME185

İlker AYDIN & Ahmet ÇELEBI 185

Bölüm 10

DEĞERLER VE DEĞERLER EĞİTİMİ

Battal GÖLDAĞ & Feridun MERTER 207

Bölüm 11

UYARLANMIŞ BİRİNCİL LİTERATÜRÜN BİYOLOJİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ BİLİMİN DOĞASI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE ETKİSİ

Sultan ÇIKRIK & Mustafa YEL 245

Bölüm 12

MEKÂNSAL DÜŞÜNME VE COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ MEKÂNSAL DÜŞÜNME BECERİLERİNE YÖNELİK KAZANIMLARIN ANALİZİ

Hüseyin SERİNCİ & Nevin ÖZDEMİR 281

Bölüm 13

OKULLARDAKİ EĞİTİM HİZMETİ KALİTE ALGISI: SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ

Nadide Senem ÇELİK & Taner TUNÇ 299

Bölüm 14

ÖRNEK UYGULAMALARLA ARGÜMENTASYON MODELİNİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI •

İlhan TURAN & Hatice Aydoğdu DEMİR 319

Bölüm 15

KEMAN EĞİTİMİNDE DİKKAT VE TEKRAR (YİNELEME) STRATEJİLERİ ÖĞRETİMİNE DAYALI UYGULAMALARIN BİLİŞSEL FARKINDALIK VE KEMAN PERFORMANSINA ETKİSİ

Şenol AFACAN 351

Bölüm 16

ÖĞRETMENLERİN SINIF YÖNETİMİ YETERLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Neşe TUZCUOĞLU BÜLBÜL & Mürşet ÇAKMAK 367

Bölüm 17

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE AİLE KATILIMI

Selvi DEMİR 397

Bölüm 18

DİL ÖĞRETİMİNDE TÜRKÇE VE GÜRCÜCEDE ORTAK OLARAK KULLANILAN BATI DİLLERİNE AİT SÖZCÜKLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Memet ABUKAN & Liana CHKONİA 419

Bölüm 19

SANAT EĞİTİMİ VEREN YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMLARININ YOUTUBE PLATFORMUNDA ETKİN OLMA DURUMLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Alper AKGÜL 445

Bölüm 20

OKULLARDA ÖĞRETMENLERLE İLGİLİ RİTÜELLER

Yılmaz TONBUL & Zülküf YILDIZ 459

Bölüm 8

BAŞLANGIÇ KLARNET EĞİTİMİ İÇİN TONAL SİSTEM İLE İLİŞKİLENDİRİLMİŞ MAKAMSAL MÜZİK EĞİTİMİNE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA MODELİ ÖNERİSİ

Övgü ÖZPARLAK[1]

Aytekin ALBUZ[2]

---

1 Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi Safranbolu Fatih Tuker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Müzik Bölümü, ovguozparlak@gmail.com . ORCID: 0000-0003-1476-1992

2 Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı, aytekinm@gazi.edu.tr ORCID: 0000-0001-7919-0596

[a] Bu çalışma Temmuz 2019 yılında, Prof. Dr. Aytekin ALBUZ danışmanlığında, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı'nda kabul edilmiş "Başlangıç Klarnet Eğitimi İçin Tonal Sistem İle İlişkilendirilmiş Makamsal Müzik Eğitimine Yönelik Bir Çalışma Modeli Önerisi" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

Giriş

Mesleki müzik eğitiminde sürecinde, müziğin tüm dinamiklerinin kavranması, beden ile zihnin paralel hareket edebilmesi ve müzikal yaratıcılığın geliştirilebilmesi açısından çalgı eğitimi, mesleki müzik eğitiminin en temel faktörlerinden biridir. Çalgı eğitimi, bireyin var olan müzikal becerilerini; anlayabilmesine, eğitilerek geliştirilebilmesine ve yeni becerilerin keşfedilebilmesine imkân sağlayarak kişinin kendisini gerçekleştirebilmesine fırsat tanır. Çalgı eğitimi yoluyla öğrenci, yeteneğini geliştirecek, müzik ile ilgili becerilerini zenginleştirecek ve müzik beğenisini yüksek bir düzeye çıkarmaya çalışacaktır. Buna bağlı olarak müziksel işitmeleri, yorumculukları ve birlikte müzik yapma becerileri gelişecektir (Tanrıverdi, A. 1997, s.8). Çalgı eğitimi; belirli amaçlar doğrultusunda hazırlanmış ve programlı bir eğitim ile bireye özgü niteliklere uygun hale getirilmiş çalgı öğretimi sürecidir. Bu süreç içinde öğrenci, çalgı hakkında bilişsel, devinişsel ve duyuşsal öğrenme alanlarında temel bilgi ve becerileri ile tüm teknik davranışları kazanmakta ve belirlenen hedefleri çalgısı aracılığıyla gerçekleştirmektedir (Yalçınkaya, Eldemir, Sönmezöz, 2014, s.1584). Çalgı eğitimi, müzik öğretmeni adayı için çok önemli ve temel bir boyuttur. Bu boyuta gerçekten önem verilmesi ve çalgıda olabildiğince gelişmeyi amaçlamak için, her çeşit olanağın kullanılması, her gün sistemli olarak uzun saatler boyu çalışılması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Böylece birey alacağı çalgı eğitiminin yardımıyla; oluşturacağı eğitim müziği dağarcığı dışında, ulusal ve evrensel düzeydeki müzik yapıtlarından derlenmiş seçkin bir dağara da sahip olacak ve en iyi biçimde mesleki yaşantısına hazırlanacaktır (Albuz, A. 2001, s.8).

Türkiye'de lisans eğitimi düzeyinde ve mesleki müzik eğitimi ekseninde çalgı eğitimi; Konservatuarlar, Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Anabilim Dalları, Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümleri vb.nde verilmektedir. Bu kurumlar kuruluş amaçları doğrultusunda farklı düzeylerde çalgı eğitimi vermektedirler. Bu kurumlarda eğitimi verilen çalgılar genel hatları ile şu şekildedir;

- Yaylı Çalgılar (Keman, Viyola, Viyolonsel, Kontrbas, Kemençe, Kabak Kemane, Yaylı Tambur)
- Üflemeli Çalgılar (Flüt, Klarnet, Obua, Fagot, Saksafon, Trompet, Trombon, Korno, Tuba, Ney, Mey, Kaval, Zurna, Sipsi, Tulum vb.)
- Tuşlu Çalgılar (Piyano, Akordeon)
- Mızraplı Çalgılar (Gitar, Bağlama, Ud, Kanun, Tambur)
- Vurmalı Çalgılar (Timpani, Silefon, Perküsyon Aletleri, Kudüm, Bendir, Darbuka vd.)

Araştırmada üflemeli çalgılar ailesinden tahta üflemeli grubuna dahil olan klarnet çalgısı, araştırmaya konu olması bakımından ele alınmış ve ülkemizdeki klarnet eğitimi ve Türkiye'deki mevcut durumu ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

Klarnet Eğitimi ve Türkiye'deki Mevcut Durum

Müzik eğitiminin mutlak gereklerinden biri de çalgı eğitimidir. Bu eğitim süreci eğitimci tarafından iyi planlanmalı, organize edilmeli ve geliştirilmelidir. Öğrencinin müzikal dünyası her geçen gün değişirken uygulanan eğitimin niteliği aynı şekilde kalmamalıdır (Lawson, 1995, s.123.). Başlangıçta uygulanacak düzeye uygun, bilimsel ve sistemli bir eğitim; kaliteyi arttıracak, yanlış yönelimleri baştan engelleyecek ve sürecin hızlanmasına yardımcı olacaktır (Ceylan, 2010, s.18.).

(Keskin, 2010 s.24)'in 2010 yılında yapmış olduğu bir araştırmaya göre 5 üniversitenin eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik öğretmenliği anabilim dalı programlarında klarnet eğitimi de verilmektedir. Bu sayının, aradan geçen zaman da göz önüne alındığında ve güzel sanatlar fakülteleri de bu alana eklendiğinde arttığı düşünülmektedir. Klarnetin büyük bir ses genişliğine sahip olması, hızlı ve dokunaklı pasajlarda etkin kullanımı, çok pahalı olmaması ve geleneksel müziklerimizi icra etmeye olan yatkınlığından kaynaklı klarnet eğitimine olan ilginin gelecek yıllarda daha da artacağını bize göstermektedir.

Her çalgıda olduğu gibi klarnette de belirli bir öğretim metodunu en iyi şekilde uygulamak, kişisel farklılıklara göre yeni metotlar geliştirmek ve disiplinli çalışmak en önemli faktördür. Diğer bir yandan klarnet eğitimi başlangıcında kullanılan klarnet, ağızlık, bilezik ve kamış gibi materyallerin de önemi büyüktür. Bu donanımın marka ve kalite bakımından nispeten iyi olanlarıyla klarnet eğitimine başlamak avantaj sağlayacaktır (Pino, 1998, s.4).

Yapılan araştırmalar eğitim fakültelerine bağlı güzel sanatlar eğitimi bölümleri müzik öğretmenliği anabilim dalları ve güzel sanatlar fakültesi müzik bölümleri için planlanmış ve düzenlenmiş ayrıntılı bir öğretim metodunun bulunmadığını göstermektedir. Sadece konservatuarlar ve güzel sanatlar liseleri için hazırlanmış programlar bulunmakta fakat onların da tek yönlü eğitime yönelik hazırlandığı tespit edilmiştir. Planlı ve ayrıntılı klarnet eğitimi müfredatı bulunmayan mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda flüt programından yararlanılarak klarnet eğitiminin verildiği görülmüştür. Flüt programı incelendiğinde, eğitim öğretimin ilk döneminde bütün üflemeli çalgıların birlikte ele alındığı ve üflemeli çalgı çalmanın ortak temel prensiplerini amaçladığı sonucuna ulaşılmıştır (Keskin, 2010, s.24).

(Çelik, 2008, s.86)'in yaptığı bir çalışmaya göre klarnet eğitimi süreci 7 seviye olarak belirlenmiş ve en temelden, en ileri düzeye kadar kademe kademe süreç yazılmıştır. Bu süreç incelendiğinde başlangıç düzeyinde ilk olarak duruş-tutuş ve dudak pozisyonlarının sağlıklı oturabilmesi için temel çalışmalar ve ilkeler maddelenmiş ardından, bu düzeyde öğrenilmesi gereken majör ve minör dizilerden ve bağlı (legato), bağsız (detache) ve kesik kesik (staccato) üfleme tekniklerinin geliştirilmesinden bahsedilmiştir.

Başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde yapılan tüm çalışmaların, öğrencilerin temel müzik eğitimi ile paralel bir şekilde gelişim göstermesinin önemini büyüktür. Klarnet eğitimi başlangıç düzeyinde kalın ses bölgesiyle başlar, bu bölgede temel tekniklerin öğrenilmesiyle orta ve tiz ses bölgelerine geçiş yapılır. Her seviye için uygun eserler ile öğrencilerin müzikaliteleri de bir yandan geliştirilir. Başlangıç, orta ve ileri düzey klarnet eğitiminde, diğer çalgılarda da olduğu gibi oda müziği ve birlikte çalma etkinliklerinin önemi büyüktür. Bu etkinlikler öğrencilerin hem bireysel performanslarını geliştirecek hem de birlikte çalma becerilerini ileri taşıyacaktır.

Çalgı eğitimindeki en temel gereklilik olan bireysel çalışma disiplini ve sistemi, öğrencilerin çalgı çalma becerilerini geliştirecek en önemli faktördür. Bu disiplin ve sistem oluşmadığı sürece gelişim hem yavaş olacak hem de istendik davranışlar kazanılmayacaktır.

Uluslararası düzeyde klarnet eğitimi programları incelendiğinde temel olarak hedeflerin aynı olduğu fakat başlangıç düzeyleri için daha fazla kaynak kullanıldığı ve geleneksel müzik birikimlerinin etkin bir şekilde eğitim sürecine dahil edildiği, bu yolla çalgı ile öğrenci arasında hızlıca bağ kurulduğu ardından orta ve ileri düzeylerde öğrencilerden beklentilerin hemen hemen aynı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Avrupa ve Amerika'da yaygın eğitim programları kapsamında yapılan müzik derslerinin içerikleri incelendiğinde ise, temel müzik kavramlarının melodika yardımı ile öğrencilere kazandırılmasının ardından ortaokul ve lise düzeylerinde üflemeli çalgılar eğitimi verilerek okul bandosuna hazırlık yapıldığı görülmüştür. Bu kapsamda klarnet eğitimi verildiği ve bu eğitimin içeriğinin geleneksel ve popüler kültür öğelerini de içerdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mesleki düzeyde klarnet eğitimi veren kurumların en başında gelen konservatuarlar, sanatçı yetiştirme misyonu ile kurulmuş ve "Türk Klarnet Okulu" ekolünün devamı niteliğinde programlanmıştır. Bu sebeple asgari düzeyde standartlaşmış bir eğitim vermektedirler. Fakat konservatuarlar dışında kalan mesleki müzik eğitimi kurumlarında, öğrencilerden beklentiler müziğin, hem evrensel hem de geleneksel boyutlarını kapsamaktadır. Bu durum, Francesco ile başlayan ve batı müziği temelli şekillenmiş klarnet eğitiminin, konservatuarlar dışında, mesleki düzeyde klarnet eğitimi alan öğrencilerin ve bahsi geçen kurumların beklentilerini yeterli düzey ve zamanda karşılayamamaktadır. Bu konudaki eksiklik ve ihtiyaçlar için halen hem evrensel hem de geleneksel boyutları bir arada, yeterli bir düzeyde taşıyan klarnet eğitimi programı geliştirilememiş ve asgari düzeyde bir standart yakalanamamıştır.

Ülkemizdeki klarnet eğitimi özelinde yapılan çalışmalar ve mevcut programlar incelendiğinde, Ulusal düzeyde evrensel değerlere uygun ve geleneksel özellikleri içinde barındıran bir klarnet eğitim programı bulunamamış ve bu konu üzerine yapılan çalışmalar bir araya toplanmamıştır.

Tonalite ve Makam Kavramları

Tonalite

Tonalite kavramının temeli, eski Yunanlıların kullandığı ve yalnızca piyano tuşesindeki beyaz tuşlardan oluşan dizilere –yani modlara- dayanmaktadır. Kilise müziğinde de kullanılmakta olan bu modlardan en yaygın olanları "İyonyen" ve "Eolyen" modlarıdır. Zamanla bu iki mod kilise müziğinden dışlanmış; "İyonyen" modu majör, "Eolyen" modu ise minör dizi olarak tonal sistemin temelini oluşturmuşlardır (Özgür&Aydoğan, 2009).

Tonalite kavramı birçok müzik eğitimcisi ve müzik bilimcisi tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Cangal (2005)'a göre tonalite; diyatonik diziler içinde yükseklik derecelerine göre sıralanmış olan seslerin, o diziler içinde yüklendikleri sistematik ilişki ve işlevlere uygun olarak kullanılmasıyla oluşan ve ilgili dizilerin verdiği müziksel etkiyle paralellik gösteren ilişkiler bütünüdür.

Say (2005)'a göre ise tonalite; dizilerin ve tonların ne şekilde kurulmuş bulunduğunu açıklayan sistem ile onun dayandığı kurallar bütünüdür ve bir dizide öteki bütün sesleri kendine doğru çeken bir temel ses özelliğindeki tonik sesi ile belirlenir.

Tonalite majör ya da minör dizilerle oluşabilmektedir. Bu dizilere tonal diziler, tonal diziler kullanılarak yapılan müziklere ise tonal müzik denmektedir (Aydoğan, 1998).

Tonal sistemde yazılmış bir parça, dizinin birinci, üçüncü veya beşinci derecelerinden herhangi biri ile başlayabilirken; zorunlu olarak dizinin tonik (eksen) sesi olan birinci derecesi ile bitmelidir. Bu da tonal müzikte tonik sesin önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Makam

Makam kavramı, bazı müzik eğitimcileri ve müzik bilimciler tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Özgür ve Aydoğan (2015)'a göre bu farklılıkların başlıca nedenleri arasında; Türk müziğinin (Türk halk ve Türk sanat müziği) bir bütün olduğunu gösterme, kuram ve uygulamadaki farklılıklara çözüm arama, eski kaynakları farklı yorumlama, Türk müziğine teksesli boyutun yanında çoksesli bir yapı kazandırma girişimleri sayılabilir.

Türk müzik kültüründe bulunan makamsal yapıların kökleri, dünya coğrafyası üzerinde oldukça geniş bir alana yayılmıştır ve en eski zamanlardan beri makam olgusuna büyük önem verilmiştir (Levendoğlu Yılmaz, 2002).

Türk müziğinde makam, bir ezgiyi oluşturan dizi, ses ilişkileri, duruculuk-yürüyücülük, güçlü perde, inicilik-çıkıcılık, perdeler, koma değerleri ve ses genişliği gibi birçok öğeyi içeren ve o ezginin ses dünyasını ifade eden çok belirleyici bir tanımlamadır (Tuğcular, 2002).

Özkan (2006)'a göre; Türk müziğinde diziler bir dörtlü ile bir beşliden, ya da bir beşli ile bir dörtlüden meydana gelmektedir. Dizilerin en önemli perdeleri de durak, güçlü ve asma karar perdeleridir. Bir dizide durak ve güçlünün önemi belirtilmek ve diğer kurallara da bağlı kalmak suretiyle nağmeler meydana getirerek gezinmeye ise makam denmektedir.

Bu şekilde birbirinden farklı tanımlar incelendiğinde bir makamın oluşması, açıklanması için her şeyden önce bir dizinin olması gerektiği; dizi olmadan durak, yardımcı durak, güçlü ve benzeri kavramların oluşamayacağı görülmektedir. Her ezginin bir dizisi olduğuna göre, dizi sözcüğünü çıkardığımızda bir makamı tanımlamak, kavramak, belli aralıklardan ya da ezgi kalıbından söz etmek mümkün değildir. Bir dizi, kullanıldığı dönemin kültürel anlayışına uygun olarak işlenerek makamsal bir yapıya dönüşür (Özgür&Aydoğan, 2015).

Tonal dizilerin kullanılmasıyla tonal müzik oluştuğu gibi; makamsal dizilerin kullanılmasıyla da makamsal müzik oluşmaktadır. Türk müziğinde yaklaşık olarak 500 farklı makam bulunmaktadır fakat bunların büyükçe bir kısmı günümüzde kullanılmamaktadır. Sıklıkla kullanılan makamlar da 3 ayrı başlık altında incelenmektedir. Bunlar;

- Basit Makamlar
- Bileşik (Mürekkip) Makamlar
- Göçürülmüş (Şed) Makamlar

olarak gruplanmıştır. Araştırmada kullanılan Kürdi ve Hicaz makamları basit makamlar grubuna dâhildir.

Türk Müziği Makam Dizilerinin Tampere Sistem Çalgılar İle Seslendirilmesi

Geleneksel Türk müziği makam dizilerinin tampere sistem çalgılar ile seslendirilmesine yönelik çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bazı eğitimciler bu fikre makamların etkilerini kaybettiklerini savunarak karşı çıkmakta, bazı eğitimciler ise geleneksel Türk müziği makamlarının bu yol ile evrenselleşmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Bu konu ile ilgili yapılmış birçok araştırma olduğu gibi tartışmalar da halen devam etmektedir.

Sun (2004 s.3)'a göre Türk müziği ses sistemindeki komalı seslerin en yakınındaki tampere seslere aktarılarak yazılıp, makam dizilerini evrensel standartlarda müzik dünyasının ve bestecilerin hizmetine sunulmasının doğru olacağını söylemiştir. Bu yolla da isteyenlerin makamların geleneksel kullanılışlarını göz önünde bulundurarak yararlanmasının, isteyenlerin de bu dizileri kendilerine özgü bir anlayışla kullanarak besteler yapması fikrini savunmuştur.

Geçmişten günümüze bu fikri birçok müzik eğitimcisi benimsemiş ve bu sistem ile makamların öğretimi konusunda çalışmalar yapmıştır. Acay (2009)'a göre Türk müziğinde kullanılan bazı makamların tonal diziler ile ilişkilendirilerek öğretimini pratikleştireceği ve evrensel müzik ile geleneksel müzik arasında bağ kurulabileceğini savunmuştur. Bu fikirden yola çıkarak bir yaklaşım geliştiren Acay;

- Majör dizilerini aktarılmış Rast makamı dizisi, majör dizilerin ilgili minör dizilerini ise aktarılmış Nihavent makamı dizisi,
- Majör dizilerinin ikinci derecesindeki ses üzerinde oluşturulan dizileri aktarılmış Hüseyni makamı dizisi,
- Majör dizilerinin üçüncü derecesindeki ses üzerine oluşturulan dizileri aktarılmış Kürdi makamı dizisi,
- Armonik minör dizilerinin 5. derecesindeki sesten başlayan dizileri de aktarılmış Hicaz makamı dizisi,

olarak kabul ettiği bir yaklaşımı benimsemiş ve bu konu üzerinde çalışmalar yaparak makam eğitimini bu yolla öğrencilere aktarmayı başarmıştır.

Problem Durumu

Osmanlı Devleti'nin batılılaşma hareketini takiben Mehter Takımları yerine Bando takımları kurulması, Bandonun temel sazlarından biri olan klarnet ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. O dönemlerde Geleneksel Türk Müziği'nde klarnet kullanılmadığı ve eğitimi verilemediğinden, bu ihtiyacın giderilebilmesi için Avrupa'da yaygın olarak kullanılan, repertuarı geniş

ve farklı eğitim metotlarına sahip "Si Bemol" klarnet eğitimi verilmeye başlanmış ve ülkeye yabancı eğitimciler getirtilmiştir.

Gerek bu dönemden günümüze uygulanan klarnet eğitim programlarından, gerekse kaynak bulma kolaylığı, kolay ulaşılabilir olması ve birçok müzik türüne eşlik edilebilen bir çalgı olmasından kaynaklı mesleki müzik eğitimi veren kurumlardaki klarnet eğitiminde yaygın olarak "Si Bemol" klarnet kullanılmaktadır.

Si bemol klarnet, ses perdeleri tampere sisteme uygun olarak geliştirilmiş bir çalgıdır. Bu sebeple, Geleneksel Türk Müziği'nde kullanılan bazı makamları icra etmek ancak başka teknikler ya da doğal kullanımda var olmayan perdeler ile mümkün olabilmektedir. Bu duruma ek olarak si bemol klarnetin, transpoze bir çalgı olması ve Geleneksel Türk Müziği ile tonal müziğin ses sistemlerinin farklı olması, eğitim sürecine yeni başlayan öğrenciler için içinden çıkılması güç durumlar oluşturmaktadır. Bu durum makamsal eğitimin, ancak eğitim sürecinde temel pratiklerin kazandırılmasından sonra daha ileri düzeyde öğrencilere verilebilmesine sebep olmaktadır. Ayrıca, günümüzde halk arasında duyulan ilginin artmış, Türk Müziği tarafından kabul görmüş ve her tür çalgı grubunda kendine yer bulabilen klarnete mesleki müzik eğitimine başlayan öğrenciler tarafından oldukça fazla talep olmaktadır. Fakat konservatuarlar dışındaki mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda yeterli sayıda kadrolu klarnet öğretim elemanı bulunmamasından ve bu kurumlarda mesleki klarnet eğitiminin belirli standartlara sahip olmamasından kaynaklı, öğrenciler tarafından oluşan taleplere yeterli düzeyde cevap verilememektedir.

Mevcut durumda öğretim elemanları, TSK Armoni Mızıkası, Senfoni, Opera, Kültür Bakanlığı, TRT veya ulaşılabilen diğer kurumlardan geçici görevlendirme ile getirtilmektedir. Geçici görevlendirme ile gelen öğretim elemanları ya makamsal müzik kavramından ya da tonal/evrensel müzik kavramından uzak olmakta, sadece bir tür üzerinde uzmanlaşmış olmaktadırlar. Bu durum da, konservatuarlar dışında kalan mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda klarnet eğitimi görmekte olan öğrencilerin tek yönlü kalmasına sebep olabilmektedir. Bu eksiklik kişisel farkındalıklar ve ihtiyaca cevaben pratikte eğitimin ileriki yıllarında çözülebilmekte fakat teorik olarak hep bir karmaşa yaratmaktadır. Müzik eğitimcisi yetiştiren kurumların öğrenci alım sınavlarından, ara ve dönem sonu sınavlarına kadar neredeyse her alan dersinde öğrencilerden hem tonal hem de makamsal eserler seslendirmeleri beklenmektedir. Fakat başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde öğrenilen seslerin yetersizliği ve pozisyon tersliğinden kaynaklı makamsal eserleri geleneksel yazıldığı yerlerinden icra etmek mümkün olamamaktadır.

Tüm bu bilgilerin ışığında ve sorunlardan hareketle araştırmanın problem cümlesi;

"Başlangıç düzeyi klarnet öğretim sürecinde makamsal eserlerin seslendirilme durumlarına yönelik nasıl bir çalışma modeli önerilebilir?" olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, konservatuarlar dışında kalan ve lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda klarnet eğitimi alan öğrencilere;

- Başlangıç düzeyinde makamsal eserleri seslendirebilmeleri için alternatif bir çalışma modeli geliştirmeyi,
- Başlangıç düzeyinde makamsal dizileri seslendirebilecekleri uygun karar perdeleri belirlemeyi,
- Öğrencilerin mesleki hayatlarında hem geleneksel hem de evrensel müzik değerlerini bütünüyle algılamasını sağlamayı,
- Klarnet ile daha fazla müzik türünü icra etmelerini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

Araştırmada, çalışma grubunu oluşturan öğrencilere, tonal sistem ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik icrasına yönelik çalışma modeli uygulanmıştır. Yapılan uygulamanın sonuçları, ilgili başlıklar altında tablolaştırılarak eğitimcilere ve öğrencilere katkı sağlaması da amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu araştırmada, deneme öncesi modellerden *tek grup öntest-sontest deneme modeli* kullanılmıştır. Bu modelde araştırmaya alınan grubun uygulama ile ilgili bilgileri, uygulama başlamadan önce bir öntest kullanılarak ölçülmektedir. Daha sonra uygulama gerçekleştirilir ve uygulama sonunda grup tekrar ölçme işlemine tabi tutulur. Elde edilen verilen öntest ile sontest sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gösteriyorsa, bu farkın uygulamadan kaynaklandığı kabul edilir (Baştürk, 2012).

Deneysel araştırmalar, bilimsel yöntemler içerisinde en kesin sonuçların elde edilebileceği araştırmalardır. Çünkü araştırmacı karşılaştırılabilir işlemler uygular ve daha sonra onların etkilerini inceler. Bu tür bir araştırmanın sonuçlarının da araştırmacıyı en kesin yorumlara götürmesi beklenir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2010).

Deneysel araştırma yöntemleri, gruplara ayrılmış veya tek grup halinde mevcut olan materyali herhangi bir işlemo tabi tutmadan ölçmek, tartmak, saymak, görmek, tatmak, koklamak vb. yollarla sağlanan bilgileri kaydetmek ya da aynı materyali bir işlemo tabi tutmak suretiyle gerçek-

leştirilir. Deney ve ölçüm verileri analiz edilerek sonuçlar değerlendirilir (Arıkan, 2007).

Çalışma Grubu

Bir nitelik hakkında yorum yapabilmek için, o niteliğe ait gözlem sonuçlarına ihtiyaç duyulur. O niteliğe ait tüm gözlem sonuçlarına evren ya da yığın denir. Genellikle tüm gözlem sonuçlarına ulaşmak mümkün olmayabilir ya da ulaşılan tüm gözlem sonuçları çok maliyetli olabilir. Bu gibi durumlarda evreni temsil edebilecek, evren içinden seçilen bir veri grubuna ilişkin gözlem sonuçları ile çalışmak daha pratik ve yeterli olabilir. Bu veri grubuna ise örneklem denir. Başka bir deyişle örneklem, yığını temsil edebilen evren içinden uygun yöntemler kullanılarak seçilen kümelere denir (Şahin, 2012).

Konservatuarların dışında kalan diğer mesleki müzik eğitimi veren kurumlardan olan, Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalları ve Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümleri bünyesinde çok büyük bir çoğunlukla kadrolu klarnet öğretim elemanı bulunmamakta, ihtiyaç halinde görevlendirme yolu ile bu ihtiyaç giderilmektedir. Daha önce bu bölümleri klarnet öğrencisi bakımından besleyen Güzel Sanatlar Liseleri'nde müfredatı yazılı olmayan çalgıların eğitiminin verilmesinin önü kesildikten sonra Konservatuarlar dışında kalan ve lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi veren diğer kurumlarda klarnet öğrencisi sayısı azalmıştır.

Bu sebeple çalışma grubu, hem müziksel hem de çalgı performansı açısından benzeşik düzeylerde olan ve araştırmacının ulaşabileceği öğrencilerden oluşturulmuştur. Bu doğrultuda, Karabük Üniversitesi Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan ve ana çalgısı klarnet olan öğrenciler arasından, bir önceki dönem klarnet dersi final sınav puanları 80 ile 90 arasında olan öğrenciler, araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Uzman görüşleri doğrultusunda araştırma için kullanılması uygun görülen makamlar Rast, Nihavend, Buselik, Çargah, Kürdi, Hicaz, Hüseyni ve Karcığar olarak belirlenmiştir. Çargah, Rast, Nihavent ve Buselik makamları seyir özellikleri olarak farklı olsalar da dizi olarak majör ve minör dizilere benzerliklerinden dolayı, Karcığar makamı da başlangıç düzeyinde öğrenilmesi beklenen tonal diziler ile ilişkilendirilemediğinden araştırmaya dahil edilmemiştir. Başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde öğrenilmesi beklenen tonal diziler (do majör, la minör, fa majör) ile ilişkilendirilebilen

Kürdi, Hicaz ve Hüseyni makamları ile araştırmaya devam edilmiştir. Bu ilişkilendirmenin görünümü aşağıdaki gibi örneklendirilmiştir.

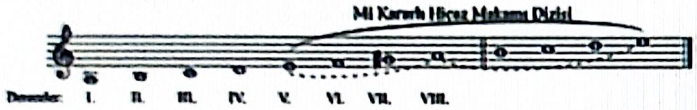
Şekil 1. Do Majör Dizisi – Mi Kararlı Kürdi Makamı Dizisi

Kürdi makamı, başlangıç klarnet eğitimi için Do majör dizisi ile ilişkilendirilmiş ve dizinin 3. Sesinden başlayarak yine Do majör 'ün seslerini kullanarak elde edilmiştir. Elde edilen bu dizi teorik olarak Şekil 1'deki gibi gösterilebilmiş fakat başlangıç düzeyi klarnet eğitiminde öğrencilerin ilk olarak Şekil 2'deki kalın ses bölgesi olan Şalümo bölgesinde sesler icra edebileceği göz önünde bulundurulmuş ve aşağıdaki gibi konumlandırılmıştır.

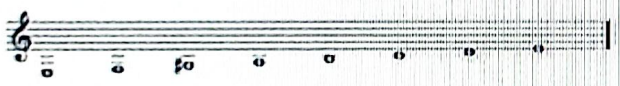
Şekil 2. Mi Kararlı Kürdi Makamı Dizisi

Başlangıç klarnet eğitiminde öğrenciler ilk olarak kalın ses bölgesindeki sesleri icra etmeye başlayabilirler. Klarnet eğitimi metotlarında genellikle ilk olarak kalın ses bölgesinde hâkimiyeti sağlayacak, ses ve nefes egzersizleri yapılmaktadır. Bu bölgede duruş-tutuş ve üfleme pozisyonları oturtulduktan sonra orta ve ince ses bölgelerine geçilir. Bu sebeple Kürdi makamını "Mi" kararlı ve klarnetin kalın ses bölgesinde icra etmek, başlangıç klarnet eğitimi açısından uygundur. Klarnetin kalın ses bölgesinde Do majör dizisini tam olarak seslendirmek mümkün olmasa da klarnet literatüründe kullanılan metotlarda, başlangıç düzeyinde yazılan tüm etüt ve egzersizler do majör merkezli olmaktadır. Do majör 'ün herhangi bir değiştirici almaması, başlangıç klarnet eğitiminde öğrenciyi zorlayacak parmak pozisyonlarının olmaması ve öğrencilerin diğer müzik dersleri ile paralellik göstermesi bu dizinin başlangıç olarak kullanılması açısından önemlidir.

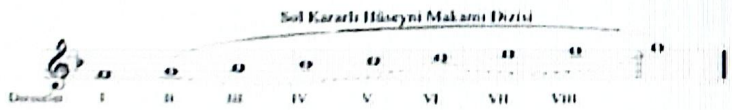
Şekil 3. La Minör (Armonik) Dizisi – Mi Kararlı Hicaz Makamı Dizisi

Araştırma kapsamında incelenen Hicaz makamı, başlangıç klarnet eğitimi için Do majör'ün ilgili minörü olan La minör (armonik) dizisi ile ilişkilendirilmiş ve dizinin 5. sesinden başlayarak yine La minör (armonik) dizisinin sesleri kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen bu dizi teorik olarak Şekil 3'deki gibi gösterilebilmiş fakat başlangıç düzeyi klarnet eğitiminde öğrencilerin ilk olarak Şekil 4'deki kalın ses bölgesi olan Şalümo bölgesinde sesler icra edebileceği göz önünde bulundurulmuş ve aşağıdaki gibi konumlandırılmıştır.

Şekil 4. Mi Karalı Hicaz Makamı Dizisi

La minör dizisi kalın ses bölgesinde başlangıç düzeyinde de bir oktav olacak şekilde seslendirilebilmektedir. Klarnet eğitimi metotlarında do majör konusunun içerisinde altere sesleri kullanmak ve pozisyonları öğretmek amacıyla La minör merkezli etüt ve egzersizler bulunmaktadır. Bu sebeple Hicaz makamını "Mi" karalı ve kalın ses bölgesinde icra etmek başlangıç klarnet eğitimi açısından uygundur.

Şekil 5. Fa majör dizisi – Sol Kararlı Hüseyni Makamı Dizisi

Araştırma kapsamında incelenen Hüseyni makamı, başlangıç klarnet eğitimi için Fa majör dizisi ile ilişkilendirilmiş ve dizinin 2. Sesinden başlayarak yine Fa majör 'ün seslerini kullanarak elde edilmiştir. Elde edilen bu dizi teorik olarak Şekil 5'deki gibi gösterilebilmiş fakat başlangıç düzeyi klarnet eğitiminde öğrencilerin ilk olarak Şekil 6'daki kalın ses bölgesi olan Şalümo bölgesinde sesler icra edebileceği göz önünde bulundurulmuş ve aşağıdaki gibi konumlandırılmıştır.

Şekil 6. Sol Kararlı Hüseyni Makamı Dizisi

Fa majör dizisi kalın ses bölgesinde başlangıç düzeyinde de bir oktav olacak şekilde seslendirilebilmektedir. Klarnet eğitimi metotlarında, do majör konusundan sonra dizi çalıştırmak, pozisyonları kullanmak ve ton kavramlarını oturtmak amacıyla Fa majör tonunda yazılmış etüt ve egzersizler bulunmaktadır. Bu sebeple Hüseyni makamını "Sol" karalı ve kalın ses bölgesinde icra etmek başlangıç klarnet eğitimi açısından uygundur.

Belirlenen bu 3 makamda, başlangıç düzeyindeki klarnet öğrencilerinin çalabileceği nitelikte türkülerin tespit edilebilmesi için yine uzman görüşü alınmış; alınan görüşler sonucunda "Bülbülüm Altın Kafeste", "Entarisi Ala Benziyor" ve "Allı Turnam" türkülerinde karar kılınmıştır. Belirlenen bu üç türkünün geleneksel yazıldığı yerden (La karar), çalışma grubundaki öğrencilere öntest olarak uygulanmış; uzman görüşü alınarak tonal sistemdeki dizilerle ilişkilendirilen karar perdesinden yazılan halleri ise çalışma grubundaki öğrencilere sontest olarak uygulanmıştır.

Araştırmada veri toplama araçları olarak, başlangıç düzeyi klarnet öğrencilerinin makamsal eser seslendirme başarılarını ölçmek amacıyla "Performans Değerlendirme Araçları" ve "Performans Değerlendirme Formu" kullanılmıştır. Bu değerlendirme araçlarından elde edilen veriler "Değerlendirme Tablosu" yardımı ile yorumlanmıştır.

Öntest Performans Değerlendirme Araçları

Performans değerlendirme araçları, uzman görüşü alınarak belirlenen türkülerin araştırmacı tarafından başlangıç düzeyindeki öğrencilerin çalabileceği düzeye uygun bir şekilde düzenlenmiş ve geleneksel yerinden (La karar), "Kürdi Performans Değerlendirme Aracı 1", "Hicaz Perfor-

mans Değerlendirme Aracı 1" ve "Hüseyni Performans Değerlendirme Aracı 1" yardımı ile öntest olarak uygulanmıştır. Öntest için kulanılan düzenlemeler, yine uzman görüşü alınarak tonal sistemdeki diziler ile ilişkilendirilmiş olan karar perdelerinden yazılmış ve (Mi karar) "Kürdi Performans Değerlendirme Aracı 2", (Mi karar)"Hicaz Performans Değerlendirme Aracı 2" ve (Sol karar) "Hüseyni Performans Değerlendirme Aracı 2" yardımı ile sontest olarak uygulanmıştır. Yapılan öntest ve sontest uygulamalarını puanlamak amacıyla araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilen "Performans Değerlendirme Formu" kullanılmıştır.

Araştırma ve Uygulama Süreci

Araştırma 2017 Haziran ayında başlamıştır. İlk olarak konu ile ilgili ulaşılabilen kaynaklar taranmış, ulusal ve uluslararası yayımlanmış bilimsel çalışmalar toparlanmıştır. Toparlanan kaynaklar araştırmanın genel hatlarının belirlenmesine yardımcı olmuş ve problem durumu ortaya konmuştur. Problem durumu çerçevesinde, araştırmanın deseni ortaya konmuştur. Yüksek Öğretim Kurumu'nun belirlediği klarnet eğitimi müfredatı doğrultusunda ve taranan kaynaklar ışığında araştırmanın sınırları çizilmiş ve bu doğrultuda araştırmanın sağlıklı ilerlemesini sağlayacak uzmanlar belirlenmiştir. Uzman görüşleri ve yönlendirmeleriyle öncelikle makamlar ve aktarım yapılacak karar perdeleri tespit edilmiş olup, araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak olan eserlerin seçimi yapılmıştır. Veri toplama araçları belirlendikten sonra uzman görüşleri ve bilimsel çalışmalardan çıkarılan sonuçlar doğrultusunda klarnet eğitiminde metotsal müfredat olarak kullanılan yabancı kaynaklı klarnet metotlarından ve araştırmacı tarafından uzman görüşü alarak yazılan, uygulama sürecinde kullanılacak her makam için 3 olmak üzere toplam 12 alıştırma belirlenmiştir.

Belirlenen veri toplama araçları başlangıç düzeyi klarnet eğitimi alan öğrencilerin seviyelerine uygun hale getirildikten sonra 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde Karabük Üniversitesi Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü'nde öğrenim görmekte olan klarnet öğrencileri arasından seçilen öğrenciler ile uygulanmaya başlanmıştır. Uygulama çalışma grubuna alınan her öğrenci için, öntest ve sontestdahil haftada 1 gün 1 saat olmak üzere toplam 13 hafta boyunca uygulanmıştır. Çalışma grubuna uygulanan öntestten sonra belirlenen her makam için 3 hafta çalışma yapılmış ve 4. haftada Kürdi makamı sontesti, 8. Haftada Hicaz makamı sontesti ve 12. haftada Hüseyni makamı sontesti alınmıştır. Bu süreç içinde herhangi bir aksaklık ya da resmi olarak tatil edilen günlerden kaynaklı bir problem yaşanması durumunda telafi dersi şeklinde çalışma aksatılmadan yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerinden toplanan verilerin analizinde SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Öncelikle verilerle gerçekleştirilecek olan analizlerin parametrik veya non-parametrik yapılıp yapılamayacağını belirlemek amacıyla basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Her bir grubun basıklık ve çarpıklık değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Grupların Öntest ve Sontest Puanlarının Çarpıklık Basıklık Değerleri

	n	Min	Max	Std. Sapma	Ort.	Varyans	Çarpıklık	Basıklık
Kürdi Öntest	4	42,17	63,83	10,216	50,499	104,372	,850	-1,280
Kürdi Sontest	4	76,00	92,67	7,435	81,833	55,293	1,665	1,947
Hicaz Öntest	4	34,60	58,20	10,718	47,070	114,897	-,233	-1,952
Hicaz Sontest	4	57,05	89,45	14,034	69,933	196,961	1,207	1,500
Hüseyni Öntest	4	41,75	57,58	6,701	49,249	44,905	,323	-,221
Hüseyni Sontest	4	80,73	91,38	4,528	85,216	20,504	,993	1,259

Tablo 1 incelendiğinde, kürdi öntest, kürdi sontest, hicaz öntest, hicaz sontest, hüseyni öntest ve hüseyni sontest puanlarının basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olduğu görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerinin -2 ile +2 arasında olması normal dağılımı ifade etmektedir (George ve Mallery, 2010). Bu nedenle alt problem cümlelerine dair yapılan işlemlerde parametrik analizler tercih edilmiştir.

Her bir grubun kendi içerisindeki öntest ve sontest puanlarının karşılaştırılmasında Bağımlı T Testi, grupların birbiriyle olan ilişkilerini analiz etmek için de Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey Testlerinden yararlanılmıştır.

Bulgular

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırması

Kürdi performans değerlendirme formu; notaları doğru seslendirme, ritim kalıplarını doğru çalma, tempoya uygunluk ve bütünlük gibi ölçütleri ile çalışma grubu öğrencilerinin makama ilişkin performanslarını saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma sürecinin ilk haftasında yapılan öntest uygulamasından sonra uygulama süreci başlamış olup, dördüncü haftada kürdi makamına ilişkin sontest uygulaması yapılmıştır. Öntest ve sontest uygulamaları araştırma sürecinin sonunda uzmanlar tarafında per-

formans değerlendirme formları aracılığı ile puanlanmış ve istatistiksel analiz için hazırlanmıştır. Çalışma grubu öğrencilerinin kürdi makamına yönelik öntest/sontest puan ortalamalarının arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla sonuçlara Bağımlı T-Testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 1'da verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 2.

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi Makamı Performansı Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Çalışma Grubu	N	$\bar{x}$	ss	sd	T	p
Öntest	4	50,499	10,216	3	-15,795	,001*
Sontest	4	81,833	7,435			

** p<.05*

Tablo 2'ye göre, çalışma grubuna dahil edilen öğrencilerin, kürdi makamına ilişkin öntest-sontest performans sonuçları için yapılan Bağımlı T-Testi sonuçları incelendiğinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir (t=-15,795; p=,001; p<.05). Anlamlı fark sontest lehinedir. Bir diğer ifade ile başlangıç klarnet eğitimi düzeyi için hazırlanmış tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitimine yönelik çalışma modeli uygulaması, kürdi makamısontest performans puanlarını anlamlı bir ölçüde arttırmıştır.

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hicaz Makamına Yönelik Öntest/ Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırması

Hicaz performans değerlendirme formu; notaları doğru seslendirme, ritim kalıplarını doğru çalma, tempoya uygunluk ve bütünlük gibi ölçütleri ile çalışma grubu öğrencilerinin makama ilişkin performanslarını saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma sürecinin ilk haftasında yapılan öntest uygulamasından sonra uygulama süreci başlamış olup, yedinci haftada hicaz makamına ilişkin sontest uygulaması yapılmıştır. Öntest ve sontest uygulamaları araştırma sürecinin sonunda uzmanlar tarafında performans değerlendirme formları aracılığı ile puanlanmış ve istatistiksel analiz için hazırlanmıştır. Çalışma grubu öğrencilerinin hicaz makamına yönelik öntest/sontest puan ortalamalarının arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla sonuçlara Bağımlı T-Testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3'de verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 3.

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hicaz Makamı Performansı Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Çalışma Grubu	n	$\bar{x}$	ss	Sd	t	P
Öntest	4	47,070	10,718	3	-5,508	,012*
Sontest	4	69,933	14,034			

**p < .05*

Çalışma grubuna dahil edilen üniversite öğrencilerinin hicaz makamına ilişkin öntest-sontest performans sonuçları için yapılan Bağımlı T-Testi sonuçları incelendiğinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir (t=-5,508; p=,012; p < .05). Anlamlı fark sontest lehinedir. Bir diğer ifade ile başlangıç klarnet eğitimi düzeyi için hazırlanmış tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitimine yönelik çalışma modeli uygulaması, hicaz makamısontest performans puanlarını anlamlı bir ölçüde arttırmıştır.

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hüseyni Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırması

Hüseyni performans değerlendirme formu; notaları doğru seslendirme, ritim kalıplarını doğru çalma, tempoya uygunluk ve bütünlük gibi ölçütleri ile çalışma grubu öğrencilerinin makama ilişkin performanslarını saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma sürecinin ilk haftasında yapılan öntest uygulamasından sonra uygulama süreci başlamış olup, onuncu haftasında hüseyni makamına yönelik sontest uygulaması yapılmıştır. Öntest ve sontest uygulamaları araştırma sürecinin sonunda uzmanlar tarafından performans değerlendirme formları aracılığı ile puanlanmış ve istatistiksel analiz için hazırlanmıştır. Çalışma grubu öğrencilerinin hüseyni makamına yönelik öntest/sontest puan ortalamalarının arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla sonuçlara Bağımlı T-Testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4'de verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 4.

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hüseyni Makamı Performansı Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Çalışma Grubu	n	$\bar{x}$	ss	Sd	t	p
Öntest	4	49,249	6,701	3	-18,992	,000*
Sontest	4	85,210	4,528			

**p <.05*

Çalışma grubuna dahil edilen öğrencilerin hüseyni makamına ilişkin öntest-sontest performans sonuçları için yapılan Bağımlı T-Testi sonuçları incelendiğinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir (t=-18,992; p=,000; p <.05). Anlamlı fark sontest lehinedir. Bir diğer ifade ile başlangıç klarnet eğitimi düzeyi için hazırlanmış tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitimine yönelik çalışma modeli uygulaması, hüseyni makamı sontest performans puanlarını anlamlı bir ölçüde arttırmıştır.

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi, Hicaz ve Hüseyni Makamı Öntest/Sontest Performans Değerlendirme Puanı Farklarının Karşılaştırılması

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere uygulama sürecinin ilk haftasında öntest, ardından sürecin devamında sırasıyla; dördüncü haftada kürdi makamına, yedinci haftada hicaz makamına ve onuncu haftada hüseyni makamına yönelik sontest uygulaması yapılmıştır. Öntest ve Sontest performansları, performans değerlendirme formu ile puanlanmıştır. Kürdi, Hicaz ve Hüseyni makamlarına ilişkin öntest/sontest performans değerlendirme puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5'de verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 5.

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi, Hicaz ve Hüseyni Makamı Öntest/Sontest Puan Farklarının Karşılaştırılması

	Makamlar	n	$\bar{x}$	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Sontest	Kürdi	4	31,333	3,967	2/11	5,352	,029*	Hicaz-Hüseyni
	Hicaz	4	22,862	8,301				
	Hüseyni	4	35,966	3,787				

p <.05

Tablo 5 incelendiğinde, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin kürdi, hicaz ve hüseyni makamlarına ilişkin, öntest-sontest puanları arasındaki farkın karşılaştırıldığı Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu anlamlı farkın, hicaz makamı performans puan farkı ve hüseyni makamı performans puan farkı arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu fark hüseyni makamı performans puan farkı lehinedir. Diğer makamlar arasındaki puan farkları arasında ise anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar

arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey Testi yapılmıştır. Tukey Testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Kürdi-Hicaz-Hüseyni Öntest-Sontest Puan Farklarının Arasındaki Tukey Testi Sonuçları

	Makamlar	Ortalamalar Farkı	p
Kürdi Makamı	Hicaz Makamı	8,470	,148
	Hüseyni Makamı	-4,633	,515
Hicaz Makamı	Kürdi Makamı	-8,470	,148
	Hüseyni Makamı	-13,103	,025*
Hüseyni Makamı	Kürdi Makamı	4,633	,515
	Hicaz Makamı	13,103	,025*

Tukey Testi sonucunda, bu farklılaşmanın Hicaz makamı ile Hüseyni makamı öntest-sontest performans puan farkları arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılaşma hüseyni makamı puan farkının lehinedir. Bir diğer ifade ile başlangıç klarnet eğitiminde tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitimi için geliştirilen çalışma modeli önerisi, hüseyni makamı ile hicaz makamı arasında bir farklılaşmaya neden olmuş ve bu çalışma modeli önerisi hüseyni makamı performansını daha olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanmıştır.

Sonuç ve Tartışma

"Çalışma grubu öğrencilerinin kürdi makamı performansına ilişkin öntest/sontest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" sorusunun yanıtlanabilmesi için, belirtilen makamın ölçekler aracılığı ile elde edilen bulgu ve yorumlara ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

- Araştırmanın ilk haftasında kürdi makamı için oluşturulan "Kürdi Performans Değerlendirme Aracı 1" çalışma grubuna öntest olarak uygulanmış, ikinci haftasında ise do majör konusu çalışılmaya başlanmıştır. İki haftalık çalışmanın ardından do majör ile kürdi makamı teorik olarak incelenmiş, çalışma grubuna benzerlikleriteorik olarak anlatılmıştır. Dördüncü haftada kürdi makamı için oluşturulan "Kürdi Performans Değerlendirme Aracı 2" çalışma grubuna uygulanmıştır. Çalışma grubunun kürdi makamı öntest ve sontest ölçümlerinin karşılaştırılmasında Bağımlı T-Testi kullanılmış ve kürdi makamı için çalışma grubuna uygulanan do majör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı kürdi makamı çalışma modeli sontest uygulaması lehine anlamlı oranda farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, başlangıç klarnet eğitiminde, tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitimi için geliştirilmiş çalışma modelinin öğrencilerin

kürdi makamı performanslarını arttırdığı ve kürdi makamı ile ilgili teorik fikirlerinin oluştuğunu ortaya çıkarmıştır.

"Çalışma grubu öğrencilerinin hicaz makamı performansına ilişkin öntest/sontest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" sorusunun yanıtlanabilmesi için, belirtilen makamın ölçekler aracılığı ile elde edilen bulgu ve yorumlara ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

• Araştırmanın ilk haftasında hicaz makamı için oluşturulan "Hicaz Performans Değerlendirme Aracı 1" çalışma grubuna öntest olarak uygulanmış, beşinci haftasında ise la minör konusu çalışılmaya başlanmıştır. Beşinci ve altıncı hafta yapılan çalışmanın ardından la minör ile hicaz makamı teorik olarak incelenmiş, çalışma grubuna benzerliklerteorik olarak anlatılmıştır. Yedinci haftada hicaz makamı için oluşturulan "Hicaz Performans Değerlendirme Aracı 2" çalışma grubuna uygulanmıştır. Çalışma grubunun hicaz makamı öntest ve sontest ölçümlerinin karşılaştırılmasında Bağımlı T-Testi kullanılmış ve hicaz makamı için çalışma grubuna uygulanan la minör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı hicaz makamı çalışma modeli sontest uygulaması lehine anlamlı oranda farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, başlangıç klarnet eğitiminde, tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitimi için geliştirilmiş çalışma modelinin öğrencilerin hicaz makamı performanslarını arttırdığı ve hicaz makamı ile ilgili teorik fikirlerinin oluştuğunu ortaya çıkarmıştır.

"Çalışma grubu öğrencilerinin hüseyni makamı performansına ilişkin öntest/sontest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" sorusunun yanıtlanabilmesi için, belirtilen makamın ölçekler aracılığı ile elde edilen bulgu ve yorumlara ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

• Araştırmanın ilk haftasında hüseyni makamı için oluşturulan "Hüseyni Performans Değerlendirme Aracı 1" çalışma grubuna öntest olarak uygulanmış, sekizinci ve dokuzuncu haftasında ise fa majör konusu çalışılmıştır. İki haftalık çalışmanın ardından fa majör ile hüseyni makamı teorik olarak incelenmiş, çalışma grubuna benzerlikler teorik olarak anlatılmıştır. Onuncu haftada hüseyni makamı için oluşturulan "Hüseyni Performans Değerlendirme Aracı 2" çalışma grubuna uygulanmıştır. Çalışma grubunun hüseyni makamı öntest ve sontest ölçümlerinin karşılaştırılmasında Bağımlı T-Testi kullanılmış ve hüseyni makamı için çalışma grubuna uygulanan fa majör ile ilişkilendirilmiş sol kararlı hüseyni makamı çalışma modeli sontest uygulaması lehine anlamlı oranda farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, başlangıç klarnet eğitiminde, tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitimi için geliştirilmiş çalışma modelinin öğrencilerin hüseyni makamı performanslarını arttırdığı ve hüseyni makamı ile ilgili teorik fikirlerinin oluştuğunu ortaya çıkarmıştır.

"Araştırmada incelenen kürdi, hicaz, hüseyni makamlarına ilişkin sontest performans testleri arasında nasıl bir ilişki vardır?" sorusunun yanıtlanabilmesi için, belirtilen makamın ölçekler aracılığı ile elde edilen bulgulara ve yorumlara ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

• Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere uygulama sürecinin ilk haftasında öntest, ardından sürecin devamında sırasıyla; dördüncü haftada kürdi makamına, yedinci haftada hicaz makamına ve onuncu haftada hüseyni makamına yönelik sontest uygulaması yapılmıştır. Kürdi, Hicaz ve Hüseyni makamlarına ilişkin öntest/sontest performans değerlendirme puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda kürdi, hicaz ve hüseyni makamlarına ilişkin, öntest/sontest puanları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu anlamlı fark, hicaz makamı performans puan farkı ve hüseyni makamı performans puan farkı arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hicaz ve Hüseyni makamları arasındaki fark Hüseyni makamı lehine olmuştur. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla konu olan makamların öntest/sontest puanları arasındaki ilişkiyi daha iyi yorumlamak adına Tukey Testi uygulanmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre Hicaz ve Hüseyni makamlarının öntest/sontest performans değerlendirme puanları arasında daha anlamlı bir farklılaşma olduğu, bu farklılaşmanın Hüseyni makamı lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu ve yorumdan yola çıkılarak Hüseyni makamının çalışmada en çok gelişim gösterilen makam olduğu sonucunu ortaya çıkmıştır. Hüseyni makamının fa majör ile ilişkilendirilerek "sol" kararlı çalıştırılması, fa majör dizisinin klarnet için çok uygun bir pozisyona sahip olması ve hüseyni makamının türkülerde en fazla kullanılan makam olmasından kaynaklı kulak yatkınlığının fazla olmasının hüseyni makamındaki gelişimin diğer makamlara göre daha anlamlı yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Genel olarak sonuçlara bakıldığında; başlangıç klarnet eğitimi çerçevesinde tonal diziler ile ilişkilendirilmiş Kürdi, Hicaz ve Hüseyni makamlarının öğretimi için geliştirilen çalışma modelinin, öğrencilerin hem tonal hem de makamsal becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin bilindik ezgiler ile ton ve makam bilgilerini pekiştirmelerinin; müzik yapma becerilerini, müzikalitelerini arttırmasının yanı sıra çalgıları ile arasında daha güçlü bir bağ kurmasına yardımcı olmuştur. Geleneksel ezgiler yoluyla öğrencilere kazandırılmak istenen temel davranışlar farklı çalışma modelleri geliştirilerek kazandırılabilir ve öğrencilerin müziği tek yönüyle değil ovrensel olan bütünüyle kavramalarına yardımcı olacaktır. Araştırma, tonal ile ilişkilendirildiğinde makamsal eğitimin çalgı eğitiminde temel pratiklerin kazandırılmasından hemen sonra başlayabileceğini göstermektedir.

Öneriler

- Geleneksel müzik öğelerimiz başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde de kullanılmalıdır.

- Çalışma Kürdi, Hicaz ve Hüseyni makamlarını içermektedir. Gelecekte diğer makamlarında başlangıç-orta ve/veya ileri düzey klarnet eğitimi için uygun çalışma modelleri geliştirilmelidir.

- Klarnet eğitiminde makamsal dizileri geleneksel yerinden seslendirebilmek adına öğrencilerin orta ve ileri düzey performans seviyelerine gelmesi beklenmemeli, başlangıç düzeyindeki öğrenciler için karar sesleri değiştirilerek makamı teorik olarak anlayabilecekleri ve eseri pratik olarak seslendirebilecekleri perdelere eğitimci tarafından alınmalı ve öğrencilerin icra etmesi sağlanmalıdır.

- Başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde öğrencilerin, müzik yapma becerileri ve müzikaliteleri geleneksel müzik eserleri yardımı ile kazandırılmalıdır.

- Gelecekte yapılacak kapsamlı bir klarnet eğitimi programında evrensel ve geleneksel öğeler mutlaka birlikte yer almalı ve her ikisi de çalgı eğitimi temel amacında öğrencinin kullanabileceği seviyelere düzenlenmelidir. Bu amaç doğrultusunda yapılacak düzenlemelerde öğrencilerin çalgı eğitimine başlangıç yaşı göz önünde bulundurulmalı ve ona uygun eserler düzenlenmelidir.

- Geleneksel müzik öğelerimizin evrensel tekniklerle düzenlenmesiyle oluşturulan repertuarlar, öğrencilere başlangıç düzeyinde çaldırılarak çalgılarına olan sevgi ve ilgilerinin artması sağlanmalıdır.

- Makamsal müzik eğitimi hem teorik hem de pratik olarak tonal müzik eğitimi ile birlikte başlangıç düzeyindeki çalgı öğrencilerine birlikte verilebilmelidir. Bu yolla öğrencilerin tek yönlü bir müzik algılarının olmaması sağlanmalıdır.

- Öğrencilerin sahip olduğu kültürel donanım, çalgı eğitimini sürecinde bir araç olarak kullanılmalı ve eğitimciler bu araçları istendik davranışları kazandırmada etkin bir şekilde kullanabilmelidir.

KAYNAKLAR

Acay, S. (2009). *Açık değişimli tonal ve makamsal solfejler*. Ankara: Evrensel

Albuz, A. (2001). *Viyola öğretiminde geleneksel Türk müziği ses sistemine ilişkin dizilerin kullanımı ve bu sistem kaynaklı çokseslilik yaklaşımları*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Arıkan, R. (2007). *Araştırma teknikleri ve rapor hazırlama*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Aydoğan, S. (1998). *Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda müziksel işitme çözme öğretimi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversiteri Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Baştürk, R. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. A. Tanrıöğen (Ed.), *Deneme modelleri* içinde (s. 31-56). Ankara: Anı.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara Pegem Akademi.

Cangal, N. (2005). *Armoni*. Ankara: Arkadaş.

Ceylan, A. D. (2010). *Başlangıç eğitiminde kullanılan klarnet metotlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çelik, A. (2008). *Klarnet sanat dalında eğitim süreci*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Keskin, H. (2010). *Eğitim Fakülteleri Müzik Öğretmenliği Anadolu Ezgileri klarnet öğrencilerinin diyafram nefesi kullanma durumları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Lawson, C. (1995). *The cambridge to the clarinet*. United Kingdom: Cambridge Press.

Levendoğlu Yılmaz, N. O. (2002). *XIII. Yüzyıldan günümüze kadar varlığını sürdüren makamlar ve değişim çizgileri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özgür, O. & Aydoğan S. (2009). *Müziksel işitme çözme eğitimi ve kuramı I*. Ankara: Gazi.

Özgür, O. & Aydoğan S. (2015). *Geçmişten geleceğe makamsal Türk müziği*. Ankara: Arkadaş.

Özkan, İ. H. (2006). *Türk musıkisi nazariyatı ve usulleri hakkında tetkikler*. İstanbul: Ötüken.

Pino, D. (1998). *The clarinet and clarinet playing*. New York, USA: Dover Publication, Inc.,

Say, A. (2005). *Müzik sözlüğü*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi.

Sun, M. (2004). *Piyano için Türk müziği makam dizileri.* Ankara: Sun.

Şahin, B. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. A. Tanrıöğen (Ed.), *Metodoloj* içinde (s. 111-132). Ankara: Anı.

Tanrıverdi, A. (1997). *Güzel sanatlar liselerinin müzik bölümlerinde uygulanan çalgı eğitimi ve viyolanın çalgı eğitimi içerisindeki yeri.* Trabzon: Selva.

Tuğcular, E. (2002). *Halk ezgileriyle solfej.* Ankara: SCA Müzik Vakfı.

Yalçınkaya, B., Eldemir, A. C. & Sönmezöz, F. (2014). Müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9*(2), 1583-1595.

YAYINEVİ SÖZLEŞMESİ

EĞİTİM BİLİMLERİNDE ARAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRMELER adlı kitapta yayımlanmak üzere gönderilmiş; **"BAŞLANGIÇ KLARNET EĞİTİMİ İÇİN TONAL SİSTEM İLE İLİŞKİLENDİRİLMİŞ MAKAMSAL MÜZİK EĞİTİMİNE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA MODELİ ÖNERİSİ"** başlıklı çalışmanın, aşağıda imzası bulunan yazar/lar tarafından özgün olduğunu, herhangi bir başka dergi, kitap vb. gibi yayın organına yayımlanmak üzere gönderilmediğini, daha önce yayımlanmadığını; eğer, tümü ya da bir bölümü yayımlandı ise yukarıda adı geçen kitapta yayımlanabilmesi için gerekli her türlü iznin alındığını, bu orijinal Telif Hakkı Devir Formu ile birlikte Gece Kitaplığı Yayınevi'ne gönderildiğini beyan ve garanti ederiz.

Yayınevi ve Editörler yayımlanacak olan kitapta yer alan bölümlerde varılan sonuçlar veya fikirlerin sorumluluğunu taşımamaktadır. Yayınevi ve Editörlerin, bu yayında ileri sürülen bilgi, alet, ürün ya da işlevlerin doğruluğu, bütünlüğü, uygunluğu ve kullanırlığı konusunda bir yüklenimi ve iddiası bulunmamaktadır. Bu sebeple herhangi bir nedenle sorumlu tutulamazlar.

Bu vesileyle yukarıda başlığı belirtilmiş olan çalışmanın, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 22. maddesi gereğince çoğaltma, 23. maddesi gereğince yayma ve 25. maddesi gereğince her türlü taşıyıcı materyal üzerinde veya elektronik ortamda kamuya iletim haklarını "Gece Kitaplığı Yayınevi"ne karşılıksız, koşulsuz ve süresiz olarakdevredilmiş olup, çalışma ile ilgili devrettiğim hakları dilediği zaman, mekân ve koşullarda kullanmaya "Gece Kitaplığı Yayınevi" yetkili kılınmıştır. Bununla birlikte yazarın aşağıdaki hakları saklıdır.

1. Yazar/yazarların gelecekteki kitaplar ve dersler gibi çalışmalarında; çalışmanın tümü ya da bir bölümünü ücret ödemeksizin kullanma hakkı,
2. Çalışmayı ücret karşılığı satmamak koşulu ile kendi amaçları için çoğaltma hakkı.

TARAFLAR:

Yazar/lar :
1. *Dr. Öğr. Üyesi. Övgü ÖZPARLAK*
2. *Prof. Dr. Aytekin ALBUZ*

İMZA :

YAŞAR HIZ
Gece Kitaplığı Yayınevi
Genel Yayın Koordinatörü

İMZA: